

24-28 april 2013

Ordskifte:

Er norsk dokumentarfilm for snill?

Predikanten:

Elisabeth følgjer i far sine fotspor

Familien Sandberg:

**Dokumentarfilm
i tre generasjonar**

Frå nakenstunt til dokumentarfilm:

**Fuck For Forest har
Noregspremiere på Dokfilm**

PREMIERE PÅ DOKFILM

PÅ LAG MED REFSAREN

Trio: Produsent Tom Marius Kittelsen (bak til venstre) og regissør Pål Winsents (bak til høgre) heime hjå han dei har følgt tett dei siste fem åra: Erling Okkenhaug.

REGISSØR PÅL WINSENTS ER IKKJE REDD FOR Å TA STILLING I DOKUMENTARANE SINE. SJØLV IKKJE NÅR HAN RISIKERER Å BLI SETT PÅ SOM EIN FORRÆDAR.

TEKST: Anita Grønningæter Digernes
FOTO: WINSENTSFILM

Det er duka for møte på Risør kommunehus, og kaffien står klar på bordet. Planar for utbygging av Holmen, ei gamal industritomt midt i Risør sentrum, skal diskuterast. Sterke meininger skal i sving. Utanfor står Erling Okkenhaug og ventar. Ventar på engasjement. Forbi han og inn døra strenar lokaljournalisten, politikarane og utbyggjarar. Men den sjølvutnemnde stadsaktivisten Okkenhaug er forundra over det därlege oppmøtet blant lokalbefolkinga. Bryr dei seg ikkje? «Det er jo ikkje demokrati når engasjement ikkje blir praktisert», seier han oppgitt.

Nytt perspektiv

«Sørlandsrefseren» har premiere på Den Norske Dokumentarfilmfestivalen i år. I den kjem dokumentarist Pål Winsents tett på aktivist og austlending Erling Okkenhaug. Sistnemnde har 25 års erfaring som utfordrar i fleire samanhengar. I 1991 stifta han nettverket Allgrønn, som lenge var ein pådrivar for å endre bruken av Oslo sin

«Folk vegrar seg for å stille opp til intervju. Det er ubehageleg for dei å vere på lag med Erling.»

sjøfront. Stadsutvikling er eit tema som går igjen i Okkenhaug sitt engasjement, og han tek gjerne på seg rolla som den utanforståande som blandar seg inn i lokale saker.

Gjennom dei siste fem åra har Winsents doku-

mentert Okkenhaug sin entusiasme for det tradisjonelle Sørlandet, med spesielt fokus på situasjonen i Risør. Det har vore ei utfordring.

– Det var eit vanskeleg val å skulle følgje ein brysam austlending. Ein blir ikkje populær av sånt, seier Winsents. – Men eg tenkte at det kunne vere interessant å sjå oss sørlanders utanfrå.

Sjølv sagt kan ein risikere å bli sett på som ein forrædar, men dette er noko ein blir vand til som dokumentarist.

Møtet på kommunehuset er satt. Det mannlige fleirtalet er på plass. Kameraet er slått av, men sørlandsrøysta til Winsents fortel: Somme vil ha hotell. Andre vil kome på verdskartet. Men det er i allfall ingen som vil ha ein getto med ferierande austlendingar på Holmen. Lokaljournalist Steinar Ryvind blir beden om å slutte å skrive

Sørlandsrefseren kan sjåast Fredag 26. april kl. 20 på samfunnshuset

STRIDEN OM RISØRHOLMEN

- Planar om eit utbyggingsprosjekt på Risørholmen har vore diskutert dei siste fem åra.
- I juni 2012 vart det bestemt at Holmen skulle bygdst ut, til trass for protestar frå både fylkeskommunen og riksantikvaren.
- Utbyggjarane er eigar Arne Lindstøl, Løvenskiold Eiendom AS og Backe Prosjekt AS.
- Arkitekt er Petter Bogen.
- 60 prosent av leilighetene måtte bli selde før bygginga kunne byrje, noko som har vist seg å vere vanskeleg å få til.
- I februar i år blei utbyggjarane sitt ynskje om trinnvis utbygging avvist av Risør bystyre.
- Utbyggjarane har uttalt at dei ikkje har nokon «plan B», og ingen veit no kva som kjem til å skje på Holmen.

negative reportasjar om byggeprosjektet. Alle må drage i same retning, seier utbyggjar Arne Lindstøl. Winsents spør: «Korleis skal vi då lese lokalavisar? Som eit meiningsblad?».

- Viktig at folk bryr seg

– Det er vanskeleg å vere kritisk, seier Winsents om si eiga rolle. – Det er jo same problematikken som lokaljournalisten slit med. Folk vegrar seg for å stille opp til intervju. Det er ubehageleg for dei å vere på lag med Erling. Men jo meir fokus ein har på ein person, dess meir sympati får han.

Winsents skildrar Okkenhaug sitt forhold til Sørlandet som «sterk kjærleik». Og sjølv om sør-lendingane kanskje ikkje alltid er så begeistra for

turistane frå aust, så meiner regissøren at det kan vere verdt å høyre på dei tilreisande.

– Sørlandingen vil gjerne ha Aker Brygge-stil når noko skal byggast, medan austlendingen vil ha dei tradisjonelle trehusa, meiner han.

Til trass for laber entusiasme blant Risør si be-

Dokumentaren er éi sanning, og det er nok til å skape debatt av. »

folkning i byrjinga, kom fleire folk på bana etter kvart. Regissøren håper at filmen òg vil bidra til auka engasjement.

– Det er som Erling seier: Dersom det er snakk om sentrale stadar som ein skal sjå på kvar dag, så er det viktig at folk får vere med å bestemme. Det er viktig at folk bryr seg.

Tek stilling

På spørsmål om dokumentaristen sjølv bør ta stilling til det han filmar, seier Winsents dette:

– Ingenting er objektivt. Dermed er ein dokumentarist per definisjon subjektiv. Det blir for dumt å late som at ein dokumentar er objektiv. Og det er håplaust å snakke om den som meir sann enn noko anna. Dokumentaren er éi sanning, og det er nok til å skape debatt av. Filmen sjølv er ikkje debatten, men eit utgangspunkt for den diskusjonen som kjem etterpå. Eg trur det var filmteoretikaren John Grierson som sa at dokumentaren er ei kreativ bearbeiding av røynda. Og det lever eg godt med, seier den premiereklare regissøren.

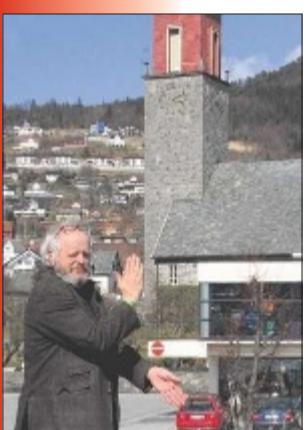

Volding sykla seg til topps

SIDE 6

Volda kan fortettast

SIDE 10 OG 11

Konfirmandar

SIDE 14

Delikatesse med brennenesle

SIDE 15

I dag:

Oppdateringer
Einendomsskatt - angående
Kristiansen

coop
byggmix

Toler orkan

SIDE 13

Rassikring: Ferdig med Selvikberget

SIDE 8 OG 9

Rekordsal av vatn

Ved daglegvarebutikkane i Volda går flaskevatnet unna som aldri før. Grunnen er at vatnet frå dei fleste vassverka i Volda smakar og luk-

tar klor og myr.

Butikksjef Morten Gusdal er ein av dei som merkar at butikkhyllene vert tome etter kvart dei fyller på med flas-

kevatn, og særleg har det blitt populært med 5-liters dunkar.

SIDE 5

Få en Ray-Ban
med din styrke
på kjøpet ved kjøp
av komplet brille

Tilbodet gjeld
18. mai til 30. juni
interoptik Nymark
tlf. 70 07 60 19

Nyheiter frå Matis

Kjøp BB krem- få
blank lipgloss frå
Matis på kjøpet!
Gjeld så langt lageret rekk.

Unik
hud- og kroppspiele

Halkelsgata 14, Volda, Tlf. 70 05 55 70 - www.unikhudspiele.no

- Klart her kan fortettast

- Sjølv sagt kan Volda sentrum fortettast. Det viktigaste er at det vert laga ein plan som viser korleis det kan gjera for også å vidareføre staden sitt sær preg, seier stadsaktivist Erling Okkenhaug med overraskande innspeil om kva som bør vernast, - og rivast, i Volda.

Norske tettstader får utvikle seg for tilfeldig, - basert på krefter som vil tene pengar på enkelprosjekt. Stadsutvikling og det å ville sjå heilskap og vidareføre sær preg for tettstaden, det har ikkje same appell i kommunar med därleg økonomi, meiner aktivisten. Han kan ha starta eit opprør som lett kan få konsekvens for tettstadutvikling her i landet. Det er i gang arbeid for å få gjort dokumentarfilmen Sørlandsrefseren, der Okkenhaug er sentral, - til eit nasjonalt kunnskapsgrunnlag for tettstadsutvikling.

Politikarane vert ukritiske

- Det er på ingen måte snakk om å vere imot fortetting og utbygging i tettstadene. Poenget er å sikre ei utbygging som vidarefører sær preg og gode bumiljø. I Volda går dette veldig godt an, men då må ein ikkje fortette med volum og karakter som ikkje det eksisterande Volda tåler, poengterer Okkenhaug. Han understrekar at i Volda går det endå godt an å sikre ei utbygging som vidarefører det han ser på som eit unikt sær preg.

- Dette er ein tettstad med ei klar ramme. Og her er nesten ikkje enkellement som bryt og øydelegg heilskapen, registerer han. Faren i tettstader der det har bygt seg opp press om at «no må det skje noko», er at politikarane meir ukritisk berre seier ja til planar og prosjekt som bryt med staden sitt sær preg, er malen Okkenhaug trur er mest vanleg i slike utbyggingssaker. Og som mange vil kunne nikke attkjennande til.

- Det tragiske som er i ferd med å utvikle seg er at byar og tettstader her i landet held på å misse sine varierte og spesielle uttrykk. Vi får ei einsretting med modulbasert blokkutbygging der alt vert skremmande likt. Slik vert det når utbyggjar får bestemme,

* - Riv Cubusbygget. Det er ein hån mot det nasjonale Arneberg-monumentet rett bak, meiner statsaktivist Erling Okkenhaug.

og når det som måtte vere att av engasjerte innbyggjarar ikkje får skikkeleg innsyn før planane er ferdige. Når det alt er investert store summar i forventningar om å få realisert prosjekt, blir gangen «Klar-ferdig-for seint», konkluderer han.

Vil verne Uppheim

På ein rundtur i Volda sentrum set stadsaktivisten lokal utbygging i ein interessant samanheng. Han meiner at det utskjelte Uppheimbygget er verneverdig!

- Når eg tenkjer stadsutvikling, er det kanskje ikkje det arkitektoniske i enkelprosjekt eg er mest oppteken av. Grunnen til at eg synest dette passar inn her, er at det er eit bygg av si tid. Og det er

bygd i respekt til staden sin storleik, - med fotavtrykk i samsvar med det omkringliggjande, grunnig Okkenhaug. Frå ein ståstad ved Eikenkrysset og busshaldeplassen ser han til fleire stadskvalitetar som gir Volda sær preg. Først og fremst er han imponert over Halkjelsvik-garden som er teken så godt vare på, og som har fått ligge der fritt utan å ha blitt rasert av blokker i framkant.

Gir tettstaden sær preg

Eit bygg vi ser frå same punktet, og som han ser på som eit monumentalbygg for Volda sentrum, er Hjelle-huset, eller det raude trehuset ved Eikenkrysset, med sin spesielle takkonstruksjon. Noko som ganske sikkert er gjort med tanke

på lokal tilpassing.

- Huset er viktig med tanke på å gi Volda sær preg, meiner han. Det same meiner han om Røysløda litt lenger borte. Han er overtydd om at bygget slik det har fått stå, gir tettstaden ein positiv kvalitet.

- Her er nok av areal til å fortette på elles for mange tiår framover, meiner han.

Eit bygg han ikkje synest er tilpassa korkje tid eller stad, er Cubusbygget.

- Riv det, rår han til. Og viktigaste grunngjevinga hans for å rive det, er at bygget er ein hån mot det nasjonale Arneberg-monumentet rett bak. Han synest Voldskyrkja som Arnstein Arneberg er meister for, er praktfull.

Okkenhaug forstår ikkje at nokon kan ha gitt løyve til å setje opp Cubusbygget rett framfor.

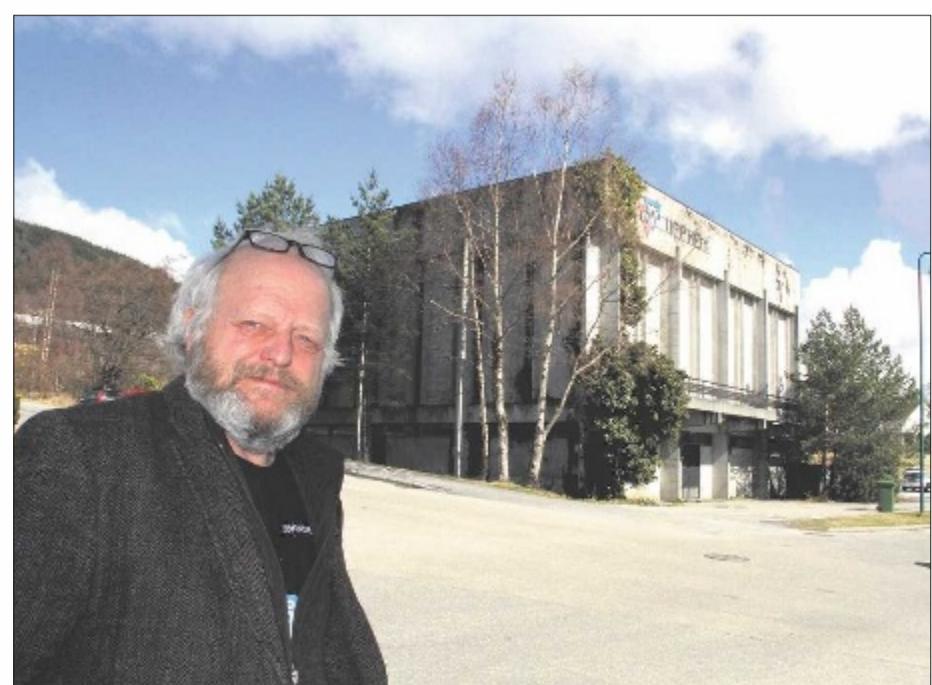
- Dette vert som å byggje modulbaserte betongblokker rett framfor Slottet i Oslo, meiner han. Eit forhold han meiner er udiskutabelt når det gjeld tettstadutvikling og i det å utforme ein generell tettstad-politikk, det går på kjøpesenter-spørsmålet.

- Det som er heilt eintydig, er at der ein tillet bygging av eit stort kjøpesenter utanfor tettstaden, der reduserer ein aktiviteten i tettstaden, konkluderer Okkenhaug.

» INGE KLØVNING

* - Dette er eit monumentalbygg i Volda, poengterer Erling Okkenhaug.

* Spesialisten på stadsutvikling meiner Uppheimbygget er verneverdig.

Lagnadstid for tettstadsutvikling

* - Volda har eit unikt sær preg å vidareføre, meiner stadsaktivist Erling Okkenhaug. Og ein av dei likaste stadskvalitetane han fekk sjå, er Halkjelsvik-garden.

I tettstader over heile landet vert det bygt og planlagt utbygging som aldri før. Eitt problem er at politikarane slepp til utbyggjarar som raserer tettstadene for det som har gitt dei identitet og utvikling. Eigenart vert borte. I staden får vi einsretting basert på mistilpassa modulbasert blokkutbygging.

Under Dokfilmfestivalen nyleg var filmen «Sørlandsrefseren» premierefilm. Filmen tek for seg ein spesiell kamp mot eit spesielt utbyggingsprosjekt i ein spesiell tettstad. Prosjektet er at ein utbyggjar vil gjere pengar på å byggje ut Holmen i Risør med ei blokkhusutbygging som ikkje ville vere i harmoni med den byggjestil som har gitt idylliske Risør sin identitet. Prosjektet fekk Erling Okkenhaug til å engasjere seg. Dette har filmskaparen Pål Winsents laga dokumentar av, og der Okkenhaug har fått den nyskapande tittelen stadsaktivist.

Lagnadstid

Erling Okkenhaug, som var i Volda under premiereframstillinga, har fått mange tilbakemeldingar på at lerdomen i filmen burde vore pensum i veldig mange tettstader rundt om i landet.

- Tilsvارande det som held på å skje i Risør, skjer no i skremmende høgt tempo overalt i byar og tettstader her i landet, registrerer Okkenhaug, som i utgangspunktet karakteriserte tettstaden Volda som noko av det likaste han har sett med tanke på å ta vare sitt identitetsskapande sær preg. Men han har ikkje vanskar med å forstå at det her også har kome eit press i utviklinga av tettstaden. Og han trur ikkje at det presset vil følgje eit anna mønster her enn andre

stader.

Modulmotivert presspolitikk

- Det vi ofte ser etter mange år med stillstand, er eit trykk og eit stadig sterkare press frå innbyggjarane om at «no må det skje noko for å få til utvikling her også». Det kan vere krav om nytt og moderne kulturhus i kommunesenteret, ofte er det planar om nytt hotell, det er store utbyggjarar som vil byggje dei same intetzigande modulbaserte blokkene i Volda som dei har pressa inn i ein større by. Og så må det ikkje minst byggjast såkalla signalbygg som endeleg skal gi innbyggjarane noko nytt å verte stolte av. La meg seie det slik; - ordet signalbygg er nok av det verste eg høyrer om i denne samanheng, poengterer Okkenhaug. - Det er noko som skal bryte totalt med det eg kallar for staden sin grammatikk.

For å setje ordet inn i ein annan og langt meir positiv samanheng, vil eg heller kalle Volda for ein signalstad. Bevisst eller ubevisst, - staden skil seg ut med å ha teke vare på sin grammatikk, rosar stadsaktivisten.

Strengare reguleringskrav

Teorien hans om kvifor tettstade i aukande grad vert utbygd på ein måte som er i total disharmoni med staden sin identitet, er som oftast at ein stor utbyggjar

* Kyrkeromet og Hugo Mohr-kunsten i Voldskyrkja imponerte Erling Okkenhaug.

med profitt som sterkaste motivasjon, sjølvé lagar reguleringsplanar som er bevisst ufullstendige.

- Planane er ofta utforma slik at dei ikkje set stoppar for ei anna og endå meir fortetta utbygging seinare, etter at dei først har fått eit ja. Det kommunane derfor treng no er bevisste folk og sterke politikarar som veit å setje meir konkrete krav til reguleringsplanar og store utbyggjarar utan magemål, understrekar Okkenhaug. Det han i denne samanheng også understrekar som avgjerande viktig for ikkje å få ei utbygging innbyggjarane ikkje vil ha, er å krevje opne prosessar. I slike prosessar er det langt frå nok for poli-

tikarar og utbyggjarar å vise til kommunestyrevedtak.

Må tenkje meir heilskap

- Ein må tidleg bestemme seg for kor opne ein vil ha desse prosessane, meiner Okkenhaug. I Volda er det til dømes fleire som har meint at det hadde vore nyttig å kunne hatt ei aktiv sentrumsforeining der innbyggjarane fekk diskutere og seie sitt om konkrete utbyggingsprosjekt.

- Det som ofte er eit problem med tanke på å få til ei god og heilskapleg utbygging av tettstaden, er at det som litt tilfeldig kjem inn i prosessen først, er utbyggjarar og arkitektar som ten-

kjer objekt. Og så er her ikkje politikarar eller system som tenkjer samanheng i tettstadutviklinga. Politikarane er som ofta glad for at her kjem interessentar som vil satse på utbyggingsprosjekt i tettstaden. Og dermed gir dei utbyggjarane det som på sikt kan bli mykje meir enn «veslefingeren». Og dermed går det som det gjer med tettstadutviklinga. Men for å ta Volda, -her er det endå ikkje gjort meir enn at ein kan førebygge mot ei utbygging ein ikkje vil ha, trur statsaktivisten.

INGE KLØVNING